

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

4. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: наказ МОН України від 16.07.2018 р. № 776. URL:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.

5. Стратегія розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки: наказ України від 23.02.2022 р
URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf>

ПІСКУН Оксана Миколаївна

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІК ТВОРЧОГО І КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Стрімкі зміни в усіх сферах людської діяльності та високий рівень технологічного розвитку сучасного світу висувають перед системою освіти вимогу формування особистості нового типу – активної, мобільної, креативної, здатної мислити і діяти нестандартно. Сьогодення засвідчує, що в умовах динамічних змін і постійної невизначеності найкраще адаптується, приймає ефективні рішення й працює саме творча, гнучка й винахідлива людина, яка вміє генерувати та реалізовувати нові ідеї, підходи й рішення. Лише володіючи такими якостями, особистість зможе бути конкурентоспроможною на ринку праці та успішно самореалізуватися в житті.

Відповідно до концептуальних засад Нової української школи та сучасних освітніх стандартів, випускником школи має стати цілісна, всебічно розвинена особистість із критичним мисленням, активною громадянською позицією та здатністю до інновацій. У світлі цих вимог роль учителя трансформується – він стає не просто джерелом знань, а коучем, фасилітатором, тьютором та модератором в індивідуальній освітній траєкторії учня. Сучасна школа вимагає від педагога демонстрації тих особистісних і професійних якостей, які сприятимуть активним змінам освітнього середовища. Серед цих якостей провідне місце належить творчому і критичному мисленню.

Мислення є вищим пізнавальним процесом, активною формою відображення і перетворення людиною дійсності. Критичне мислення спрямоване на прийняття ретельно обміркованих, виважених і незалежних рішень. Це тип мислення, що допомагає критично оцінювати будь-які твердження, не приймати нічого на віру без доказів, залишаючись при цьому відкритим до нових ідей. Критичне мислення – необхідна умова свободи вибору, якості прогнозу, відповідальності за власні рішення.

Творче мислення, у свою чергу, забезпечує генерування нових рішень проблемних ситуацій, продукування оригінальних ідей та відкриттів. Воно

характеризується неординарністю висловлюваних ідей, прагненням до інтелектуальної новизни, здатністю бачити предмет під новим кутом зору та продукувати ідеї в умовах невизначеності.

Сучасний педагог має не лише володіти розвиненим критичним і творчим мисленням, але й формувати такі навички у своїх учнів. Для цього використовуються спеціальні навчальні інструменти – техніки, методи і прийоми розвитку критичного мислення та креативності. Розглянемо найбільш ефективні з них у контексті професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

Серед традиційних методів і технік творчої діяльності, які застосовуються в освітньому процесі, і зокрема у проєктно-технологічній діяльності, найбільш відомими є:

- мозковий штурм (колективний метод генерування ідей, спрямований на пошук нестандартних рішень проблеми);
- синектика (метод вирішення проблем і генерування ідей, заснований на використанні аналогій);
- метод фантазування (уявлення неіснуючого образу об'єкта, який функціонує і вирішує поставлену проблему, навіть якщо деякі елементи конструкції цього об'єкта невідомі);
- метод біоформ (використання форм живої природи для створення нових штучних об'єктів);
- метод комбінування (створення нового об'єкта шляхом поєднання якостей, властивостей або частин різних об'єктів) і комбінаторики (знаходження різних комбінацій, перестановок, поєднань, розміщень з даних елементів в певному порядку);
- метод використання випадковостей і зокрема фокальних об'єктів (перенесення властивостей випадково вибраних об'єктів на об'єкт, що проєктується або вдосконалюється);
- метод морфологічного аналізу (систематичне дослідження всіх можливих варіантів, що впливають із закономірностей будови (морфології) об'єкта);
- метод зразків (використання існуючих зразків як основи для створення нових об'єктів) та інші.

Процес застосування цих методів подібний до гри, яка проходить у невимушеній атмосфері, де кожен студент може зробити несподівані для себе відкриття, отримати незвичні поєднання, проявити фантазію, подолавши усталені патерни.

Варто зазначити, що методи фантазування, використання випадковостей, синектики більше підходять у тих випадках, коли треба знайти нову ідею або модернізувати, вдосконалити вже існуючий об'єкт. Ці методи не дозволяють розв'язати певну конструкторську або винахідницьку задачу. В даному випадку важливим є не стільки результат, скільки сам процес творчого пошуку. Використання таких методів добре тренує уяву, привчає студентів до

оригінального нестандартного мислення, до поєднання непок'єднуваного, до бачення прямих, символічних, фантастичних та особистих аналогій.

Цифрова трансформація освіти модернізувала техніки критичного і творчого мислення, зробивши їх більш сучасними і привабливими для молоді.

Так, наприклад, відому техніку майндмеппінгу (складання інтелект-карт) простіше і швидше реалізувати в електронній формі, ніж робити вручну. Можна скористатися спеціалізованими програмними додатками або онлайн-сервісами для створення ментальних карт, яких на сьогодні нараховується велика кількість. Головна перевага ментальних карт – можливість охопити картину в цілому і впорядковано відобразити свої думки. До тексту можна додати зорові образи і гіперпосилання. Інтелект-карти добре підходять для збору ідей та мозкового штурму, оскільки кожне ключове слово може мати асоціації з іншими. Завдяки таким асоціаціям можна створювати великі та розгалужені інтелект-карти, які роблять процес генерації ідей швидшим та ефективнішим. Застосування інтелект-карт в проєктній діяльності дозволяє студентам структурувати ідеї та інформацію в компактній візуальній формі, аналізувати взаємозв'язки між різними елементами проєкту, організувати етапи проєктної роботи та презентувати її результати.

Цифрові інструменти також можуть значно допомогти з візуалізацією ідей під час застосування методів комбінування і комбінаторики, методів використання випадковостей, методу «Шалений архітектор», «Методу примусового приєднання» тощо. Так, під час використання методу фокальних об'єктів можна скористатися генератором випадкових слів, створити цифрову галерею або каталог властивостей випадкових об'єктів, візуалізувати результати комбінування властивостей за допомогою інструментів 3D-моделювання.

Цифрові інтерактивні дошки якнайкраще підходять для спільної творчої роботи, особливо в умовах дистанційного навчання. Онлайн-дошка – це віртуальна стіна для розміщення текстових заміток, зображень, відео та документів з можливістю спільного доступу та редагування. Вона дуже зручна, наприклад, для проведення мозкового штурму.

Генеративний штучний інтелект сьогодні здатен продукувати будь які ідеї, створювати або перероблювати за запитом тексти, зображення, аудіо, відео, програмні коди тощо. У процесі творчого пошуку його можна використовувати як поради́ника або натхненника, але будь-які продукти штучних нейромереж варто завжди самостійно аналізувати і критично оцінювати. Тут якраз студенти мають проявити аналітичні здібності та вміння чітко і повно викладати свої думки в текстовому запиті-завданні (промпті) для AI.

Отже, комплексне застосування описаних технік, методів і засобів сприяє розвитку різних аспектів мислення майбутніх педагогів, а саме:

- 1) аналітичного мислення (аналіз інформації, відбір необхідних фактів, порівняння, зіставлення);
- 2) асоціативного мислення (встановлення асоціацій з раніше відомими,

знайомими фактами, з новими якостями об'єкта);

3) логічного мислення (вміння вибудовувати логіку доказовості рішення та послідовності дій);

4) самостійності мислення (відсутності залежності від авторитетів, шаблонів, стереотипів);

5) комбінаторних умінь (вміння комбінувати відомі факти, методи в новий спосіб);

6) системності мислення (вміння розглядати досліджуваний об'єкт, проблему в цілісності їх зв'язків і характеристик).

Використання у професійно-педагогічній підготовці розглянутих технік і методів творчого і критичного мислення сприяє досягненню вищої мети – формуванню у майбутніх учителів умінь застосовувати ці методи самостійно для вирішення будь-яких повсякденних і професійних задач, а головне – у майбутній педагогічній діяльності і таким чином формувати навички творчого і критичного мислення у своїх учнів.

ПІВОВАР Сергій Петрович

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПОКАЗНИК У ФОРМУВАННІ СТІЙКОСТІ ДО СТРЕСУ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ключові слова: *емоційний інтелект, дистанційне навчання, молодші школярі, освітній процес.*

Постановка проблеми. Розпочата у 2022 році повномасштабна військова інтервенція Російської Федерації в Україну спричинила ситуацію підвищеної небезпеки для життя та здоров'я учнів та педагогічних працівників країни. Широке поширення глобальної мережі, доступність комп'ютерної техніки та мобільних пристроїв створили технічні передумови для організації ефективного навчання на відстані, що стало запобіжним заходом, спрямованим на мінімізацію ризиків, пов'язаних з відвідуванням навчальних закладів. Проте в умовах дистанційного навчання однією з актуальних проблем розвитку дітей молодшого шкільного віку є дефіцит комунікативних навичок, що проявляється у труднощах встановлення та підтримки ефективної взаємодії як з дорослими, так і з однолітками. Наслідками цього є знижена емоційна чутливість, недостатнє розуміння власних емоційних станів та емоційного досвіду оточуючих.

Цей аспект є критично важливим у молодшому шкільному віці для становлення повноцінної особистості, оскільки емоційний інтелект відіграє ключову роль у соціальній адаптації та міжособистісній взаємодії, зокрема, удосконалення самосвідомості, розвиток рефлексії, емпатії та здатності враховувати емоційні потреби інших.

MUZYCHENKO Ganna Creativity as a key to successful scientific projects	316
НАЧИНОВА Олена Василівна Умови формування мовленнєвої особистості дитини дошкільного віку	318
НОЗДРОВА Оксана Павлівна Використання інтегрованого навчання для розвитку креативного мислення майбутніх вчителів	321
OKOROKOVA Vira Development of creativity as an important component of professional training of students in higher education institutions	325
ОЛЛО Василь Петрович Потенціал компетентності та розвитку соціально-креативної моделі викладач-слухач пенітенціарної освіти	329
ОРИЩЕНКО Оксана Анатоліївна Інноваційність та емпатія: індивідуально-психологічні особливості	331
ОРЛЕНКО Ірина Миколаївна Розвиток креативності у дітей з ООП в інклюзивному просторі з використанням інтерактивних ігор	334
ОСТАПЕНКО Марина Анатоліївна Креативність у політичній сфері	337
ОЧЕРЕТНИЙ Володимир Олександрович Розвиток креативності майбутнього педагога засобами інформаційно-комунікаційних технологій	341
ПАВЕЛКО Ірина Іванівна Роль випереджувальної педагогіки у розвитку креативного мислення у курсантів військових вишів	343
ПАЛЬГУЙ Інна Вікторівна Формування психологічної компетентності учителя в контексті сталого розвитку	348
ПИСКУН Оксана Миколаївна Застосування технік творчого і критичного мислення у професійній підготовці майбутніх педагогів	351
ПІВОВАР Сергій Петрович Емоційний інтелект як показник у формуванні стійкості до стресу в молодших школярів під час дистанційного навчання	354
PRONOZA Inna Formation Of Creative Thinking In Political Science Students: Innovative Educational Practices	359
РАЙТАРОВСЬКА Надія Геннадіївна Креативність як засіб подолання травматичних переживань у дітей-біженців, які повернулися з-за кордону під час війни	362
РЕДІНА Євгенія Валентинівна Креативний менеджмент в розвитку інноваційної культури організації	364
РУБАНСЬКА Ольга Яківна Креативність у викладанні інформатики в початковій школі	368
РУЧКІНА Маріанна Миколаївна Креативне мислення як складова підготовки фахівців нового покоління	373
Савченкова Марія Вікторівна Розвиток soft skills і критичного мислення у студентів: сучасні освітні імперативи	375